

Future research on cultural and art education policies in the Ministry of Culture and Islamic Guidance On the 8-year horizon

Mohammad Hosein Esmaili, PhD Candidate, Department of Cultural Management, Faculty of Management, Islamic Azad University, Kish International Branch, Iran. Email: Rowshanaa77@gmail.com

Zolfaghar Rashidi, Assistant Professor, Department of Educational Management, Islamic Azad University, Roudehen Branch, Roudehen, Iran. (Corresponding author) Email: zo.rashidi@iau.ac.ir

Amir Mohsen Madani, Assistant Professor, Industrial Design Department, Islamic Azad University, Yadegar Imam Branch, Tehran, Iran. Email: AM.MADANI@IAUSR.AC.IR

Extended Abstract

Introduction: Planning and policymaking at the level of social institutions require the identification of trends, changes, and macro-social transformations. In order to achieve the richness of science, education, culture, and art envisioned in the Twenty-Year Vision Document of the Islamic Republic of Iran, comprehensive frameworks have been developed. To design the path through which the country's scientific and cultural development progresses from the current situation to the desired state, the *Comprehensive Scientific Map of the Country* and the *Cultural Engineering Map of the Country* have been formulated, approved, and announced with specific strategies. As a result of adopting a balanced view of scientific disciplines, universities, and cultural and artistic fields, Iran seeks to attain a superior position in science, education, and culture, and to establish scientism and science-centeredness as the dominant discourse across all areas of society.

Achieving these objectives requires future-oriented studies grounded in the vision document and the cultural engineering map, so that appropriate strategies and policies aligned with the desired future can be designed and formulated with foresight. The necessity of such studies becomes evident when considering that, in the current century, rapid technological advancements are accompanied by unavoidable social, cultural, and political changes. Futures studies provide a new and reliable tool for assessing and identifying these transformations.

The Ministry of Culture and Islamic Guidance is one of the governmental institutions responsible for implementing the "official policies of the Islamic Republic in the field of public culture," understood as policies that are "planned, conscious, progressive, and excellence-oriented," from the perspectives of policymakers, the media, and the public. A review of the Ministry's current cultural and educational policies, as well as its past trends, indicates that major goals and approaches have been suspended or abandoned due to various factors, resulting in limited success in achieving the envisioned objectives. Practice-oriented methods, organizational structure, short-term perspectives, and event-driven approaches are among the key factors that have disrupted the Ministry's policies and programs. Accordingly, examining these factors highlights the growing necessity of paying closer attention to future-oriented perspectives.

Method: Following a review of the research literature, 15 experts with relevant knowledge and experience were selected through judgmental and purposive sampling. Data were collected

through a workshop session and a series of expert interviews. The interview findings were evaluated, validated, and refined through three rounds of the Delphi technique. Theoretical saturation was used as the criterion for terminating the sampling process. Through thematic analysis of the interview data, 31 variables were identified as drivers influencing this field. These drivers were subsequently subjected to structural analysis using MicMac software. In this stage, the direct and indirect influences and dependencies of the drivers were assessed and ranked. From among them, 10 key variables were entered into the *Scenario Wizard* software, leading to the identification of two scenarios with a high probability of occurrence.

Results: The first scenario for the future of the Ministry of Culture and Islamic Guidance's policies in the field of cultural and artistic education represents a more favorable situation. In this scenario, based on the country's cultural engineering map, it is anticipated that the public will gain greater access to new art education technologies, including digital art education platforms, virtual reality, and the expanded use of artificial intelligence. To foster the development of cultural and artistic fields, the role of the private sector must be strengthened. This expanded role is reflected in increased support for artists, the growth in number and scope of art education centers, and the organization of cultural and artistic events.

Achieving the desired situation in art education policymaking also requires enhancing the country's level of interaction within global communication networks. Public awareness of art, art education, and the social influence of art plays a critical role in realizing this scenario. Increased public awareness manifests in a stronger perceived need for diverse forms of art and a greater demand for participation in art education. One of the key drivers of this scenario is the reduction of a security-oriented approach to art. The dominance of such an approach restricts cultural and artistic activities to governmental institutions and leads to the adoption of ineffective administrative regulations. Another crucial driver is economic recovery, which, by reducing security-oriented perspectives toward art, enhances young people's interest in artistic fields. According to the experts participating in this study, such conditions have been more observable in the cultural discourse of so-called reformist governments and merit further examination.

In contrast, the second scenario depicts an unfavorable situation for the expansion and promotion of art education policies. This scenario is characterized by neglect of economic conditions, the intensification of security-oriented views toward art and culture, the diminished role of artists and the private sector, and the continuation of existing trends in foreign relations and international interactions.

Discussion and Conclusion

The mutual effects of the identified drivers were evaluated and analyzed using the *Scenario Wizard* software, resulting in the formulation of two scenarios with a high likelihood of occurrence. From the experts' perspective, the first scenario presents a more desirable future for educational policies and policymaking within the Ministry of Culture and Islamic Guidance. The second scenario reflects the persistence of the current situation and a trajectory of regression, representing an unfavorable outlook for art education policies in the country.

Keywords: Ministry of Culture and Islamic Guidance, Culture and Art, Educational Policies, Futures Studies, Mi'kmaq Structural Analysis Method, Scenario Wizard.

آینده‌پژوهی سیاست‌های وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در حوزه آموزش‌های فرهنگی و هنری در افق ۸ ساله

محمدحسین اسماعیلی^۱، ذوالفقار رشیدی^۲، امیرمحسن مدنی^۳

چکیده

برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در سطح نهادهای اجتماعی نیازمند شناسایی روندها، تغییرات و دگرگونی‌های کلان اجتماعی است. آینده‌پژوهی ابزاری نوین و موثق برای ارزیابی و شناسایی این‌گونه تغییرات و دگرگونی‌ها است. هدف از انجام پژوهش حاضر آینده‌پژوهی سیاست‌های وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در حوزه آموزش‌های فرهنگی و هنری است. در این پژوهش از دیدگاه‌های نظری سیاست‌گذاری فرهنگی به‌عنوان چارچوب نظری استفاده شده است. بعد از مرور پیشینه پژوهش، با استفاده از تکنیک نمونه‌گیری قضاوتی و هدفمند، ۱۵ نفر به‌عنوان خبرگان آگاه به موضوع، انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌ها از یک جلسه کارگاهی و چندین مصاحبه با خبرگان بهره گرفته شد. یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها به‌وسیله سه مرحله تکنیک دلفی مورد ارزیابی، اعتباریابی و یکسان‌سازی قرار گرفت. از معیار اشباع نظری به‌عنوان معیاری برای پایان نمونه‌گیری استفاده شد. با تحلیل تماتیک مصاحبه‌ها، ۳۱ متغیر به‌عنوان پیشران‌های این حوزه احصاء گردید. پیشران‌های استخراج‌شده با استفاده از نرم‌افزار «میک مک» تحلیل ساختاری شدند. در تحلیل ساختاری، پیشران‌های تأثیرگذار و تأثیرپذیر به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم مورد ارزیابی قرار گرفته و رتبه‌بندی شدند. در این میان ۱۰ متغیر به‌عنوان پیشران‌های کلیدی وارد نرم‌افزار «سناریو ویزارد» شدند و دو سناریو با احتمال وقوع قوی شناسایی گردید. از این دو سناریو، از دیدگاه خبرگان موضوع سناریوی اول وضعیت مطلوب‌تری برای سیاست‌ها و سیاست‌گذاری‌های آموزشی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ترسیم می‌کند که نام این سناریو را «هنر نزد ایرانیان است و بس» نهادیم. سناریوی دوم تداوم وضع موجود و سیر قهقرایی را در پی دارد و وضعیت نامطلوبی برای سیاست‌های آموزش هنر در کشور است که نام آن را «هنر خوار شد جادویی ارجمند» گذاشتیم.

واژگان کلیدی

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، فرهنگ و هنر، سیاست‌های آموزشی، آینده‌پژوهی، روش تحلیل ساختاری میک مک، سناریو ویزارد.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۹/۰۴ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۹/۲۶

۱. دانشجوی دکتری، گروه مدیریت فرهنگی، دانشکده مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بین‌المللی کیش، ایران.

rowshanaa77@gmail.com

۲. استادیار گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن، رودهن، ایران. (نویسنده مسئول) zo.rashidi@iaou.ac.ir

۳. استادیار گروه طراحی صنعتی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد یادگار امام، تهران، ایران. AM.MADANI@IAUSR.AC.IR

مقدمه

امروزه با افزایش تغییرات فزاینده محیطی در حوزه‌های متفاوت فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی و اثرات متقابل این بخش‌ها بر همدیگر، سازمان‌ها به محیط‌هایی غامض و مملو از عدم قطعیت‌های چندبعدی تبدیل شده‌اند (Milshina, Vish- (neyskiy, 2018). لذا ابزارهایی که در مدیریت سنتی مورد استفاده قرار می‌گرفتند در این پیچیده‌ی جدید، کارایی چندانی ندارند (Alexa, 2021)؛ بنابراین برای مدیریت پیچیدگی‌های پیش رو و کنترل کردن عدم قطعیت‌هایی که سازمان‌ها و نهادها با آن‌ها روبه‌رو هستند، چاره‌ای جز به کارگیری فعالیت‌های آینده‌پژوهانه نیست (Wiener, Estrehl, 2019). آینده‌پژوهی دانش تحلیل، طراحی و برپایی هوشمندانه آینده است. این دانش در پی آن است که به شیوه‌ای آگاهانه، عاملانه و پیش‌دستانه، انسان را از غافلگیری در برابر توفان سهمگین تغییرات و پیشرفت‌های سرسام‌آور محافظت کند. پژوهش در این حوزه مستلزم بررسی نظام‌یافته و پیوسته روندها و رویدادهای حاکم بر وضعیت کنونی برای ترسیم صحنه‌های آینده و تقریر آینده‌ای مطلوب است (پدرام و احمدیان، ۱۴۰۰: الف).

سیاست‌گذاری در عرصه فرهنگ و هنر دارای رویکردی چندبعدی است. برخی از نکات مهم که باید در این زمینه مدنظر قرار گیرد عبارت‌اند از: افزایش کارایی و اثربخشی حوزه فرهنگ و هنر، ارتقای سهم مؤثر دولت در توسعه این حوزه، بهینه‌سازی نقش دولت و افزایش سهم بخش غیردولتی در حوزه آموزش‌های هنری و فرهنگی همراه با ارتقای معنویت و اخلاق و ارزش‌های اجتماعی؛ همچنین توسعه متوازن این حوزه در جغرافیای کشور از نکات مهم دیگر در این راستا است. به‌منظور دستیابی به غنای علم و آموزش و فرهنگ و هنر و طراحی چگونگی رشد علمی و فرهنگی کشور از وضع موجود به وضع مطلوب، «نقشه جامع علمی کشور» و «نقشه مهندسی فرهنگی کشور» با راهبردهای معین تدوین و تصویب و ابلاغ گردیده تا با یک نگاه متوازن به رشته‌های علمی و دانشگاه‌ها و حوزه‌های فرهنگی و هنری، ایران اسلامی به جایگاهی والا در علم، آموزش و فرهنگ دست یابد و علم‌گرایی و علم محوری گفتمان مسلط در کلیه حوزه‌های جامعه قرار گیرد و جایگاه ارزنده‌ای در عرصه‌های فرهنگ و هنر، تعلیم و تربیت، علم و فناوری و اطلاعات، ارتباطات و رسانه در سطح منطقه و جهان اسلام کسب نماید (نقشه جامع علمی کشور ۱۳۸۶ - نقشه مهندسی فرهنگی کشور ۱۳۹۱). برای نیل به این اهداف، آینده‌پژوهی بر اساس نقشه مهندسی فرهنگی کشور

موردنیاز است تا بتوان بر اساس نگاه به آینده، راهبردها و سیاست‌های متناسب با آینده مطلوب را طراحی و تدوین کرد. ضرورت این مسئله زمانی پدیدار می‌شود که بدانیم در قرن حاضر تغییرات اجتماعی، فرهنگی و سیاسی در کنار پیشرفت‌های سریع فناوریانه قابل اجتناب نیست.

آینده‌پژوهی در سیاست‌گذاری هر سازمان، یکی از اساسی‌ترین منابع استراتژیک به شمار می‌رود. بر همین مبنا استفاده کارآمد از آینده‌پژوهی در حوزه فرهنگ و هنر، در موفقیت نهادها و سازمان‌های فرهنگی و هنری نقشی اساسی دارد. از آنجایی که تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری معطوف به آینده، از وظایف سازمان‌های فرهنگی است، پیش‌بینی آینده به‌عنوان یک ضرورت مورد توجه سیاست‌گذاران قرار گرفته است (Dwivedi et al, 2011).

حکومت‌ها از زمان پیدایش دولت‌های ملی در قرن نوزدهم، ابتدا در چارچوب گفتمان ناسیونالیسم و سپس از طریق گفتمان‌های دیگر وارد قلمرو فرهنگ و تلاش برای شکل دادن به فرهنگ شدند. مجموعه تحولاتی که علم و فناوری، پیدایش انقلاب صنعتی، توسعه شهرنشینی، ظهور و گسترش طبقه متوسط، پیدایش مطبوعات، رونق گرفتن صنعت چاپ و عوامل دیگر در قرن نوزدهم به وجود آوردند، زمینه گسترش مداخله دولت‌ها در زندگی اجتماعی و فرهنگ را ایجاد و آن را به ضرورتی اجتناب‌ناپذیر تبدیل کرد (فاضلی و قلیچ، ۱۳۹۲: ۱۵).

آینده‌پژوهی با ژرفاندیشی، سهم بزرگی در کاهش خطاهای تخمینی در ساحت‌های گوناگون و کاهش غافلگیری‌های استراتژیک نهادهای حاکمیتی در آینده دارد. در عرصه سیاست‌گذاری آموزش‌های فرهنگی و هنری، عدم قطعیت‌ها در شبکه‌ای از رویدادها و روندها و متغیرها، محیطی مملو از حلقه‌های بازخورد پیچیده و بغرنج ایجاد می‌کنند که روش‌های برنامه‌ریزی سنتی مبتنی بر پیش‌بینی‌های قطعی، مطمئناً تصمیم‌سازان را نسبت به آنچه در واقعیت رخ می‌دهد، به چالش می‌کشد. از این رو طراحی الگوی مناسب آینده‌پژوهی به لحاظ نظری یک دستاورد جدیدی محسوب می‌شود که در نهایت آینده‌نگری را وارد حوزه برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری آموزشی و فرهنگی می‌نماید (Bell, 2003).

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی یکی از دستگاه‌های دولتی و مسئول اجرای «سیاست‌های رسمی نظام جمهوری اسلامی در زمینه فرهنگ عمومی» (قانون اهداف و وظایف وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی - ۱۳۶۵) در معنای «برنامه‌ریزی‌شده، آگاهانه

و رو به رشد و تعالی» از نظر «اهالی سیاست، رسانه و مردم» است. بررسی سیاست‌های فرهنگی و آموزشی کنونی و روند گذشته آن حاکی از آن است که «اهداف و رویکردهای کلان» به واسطه عوامل مختلف دچار تعلیق شده و مهجور مانده است و آن‌چنان‌که باید و شاید در نیل به اهداف موفق نبوده است. شیوه فعالیت، ساختار تشکیلاتی، نگاه کوتاه‌مدت و رویدادزدگی از عوامل مهم اخلال در سیاست‌ها و برنامه‌های وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در این راستا است که این امر توجه به آینده را بیش از پیش ضروری می‌نماید.

این تحقیق قصد دارد تا با بررسی روند سیاست‌های آموزشی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، به آینده‌نگری و آینده‌نگاری در این حوزه در افق ۸ ساله بپردازد. آینده‌پژوهی روندهای سبک زندگی جامعه ایران و شناخت تحولات فرهنگی - ارتباطی کشور (قانون برنامه پنج‌ساله هفتم توسعه کشور، ۱۴۰۳: ۲۴۱) ضرورت انجام این تحقیق را نمایان می‌سازد.

با توجه به توضیحات ارائه‌شده این پژوهش در نظر دارد که به این پرسش‌ها پاسخ دهد: پیشران‌های حوزه آموزش‌های فرهنگی و هنری در افق ۸ ساله چه هستند؟ و در نهایت و با توجه به پیشران‌های شناسایی‌شده، چه سناریوهایی پیش روی موضوع مورد نظر قرار دارد؟

پیشینه پژوهش

در حوزه سیاست‌گذاری‌های فرهنگی و هنری در زمینه‌های مختلف، پژوهش‌های متعددی در داخل و خارج کشور انجام گرفته است. در این پژوهش‌ها که برخی از مصادیق آن در زیر اشاره شده است موضوعاتی همچون سیاست‌های دستگاه‌های فرهنگی، نقش فرهنگ و هنر در سیاست، آینده‌پژوهی در حوزه‌های هنری و بازیگران مؤثر در حوزه سیاست‌های فرهنگی مورد تحقیق و واکاوی پژوهشگران قرار گرفته است و کمتر به موضوع مهمی همچون آموزش‌های فرهنگی هنری توجه شده است.

قادرنژاد حمامیان و همکاران (۱۴۰۰) در تحقیقی با عنوان «تحلیل سیاست‌های دستگاه فرهنگی هنری معاصر ایران با کمک جامعه‌شناسی دین ماکس وبر»: مورد مطالعه رویکرد گالری‌ها، در تلاش هستند که به این پرسش پاسخ دهند که ساختارهای نهادی هنر معاصر، همچون گالری‌ها به چه نحو به سیاست‌های فرهنگی و هنری در ایران معاصر شکل می‌دهند؟ در این پژوهش دین و هنر به‌مثابه دو متن همسان دیده

شده‌اند. بنابراین در تلاش هستند ساحت‌های دین و هنر و نظام‌های درونی آن‌ها را آشکار کرده و با بیان روابط هر یک با ساختار قدرت، بر اساس نظام فکری ماکس وبر به یک رده‌بندی از کنشگران گسترش نهاد هنر دست یابند.

سلیمانی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان «سیاست‌های فرهنگی و حکومتی در تبیین ارزش‌های زیبایی‌شناختی و هنر و ادبیات ایران پهلوی اول»: تلاش دارند به این پرسش پاسخ دهند که خط‌مشی عاملان سیاست‌گذاری فرهنگ برای ایجاد ارزش‌های زیبایی‌شناختی ادبیات و هنر پهلوی اول چه بود؟ یافته‌های این تحقیق که با روش کتابخانه‌ای و توصیفی-تحلیلی نگاشته شده است نشان می‌دهد که عاملان قدرت در این دوره، شاه و دولتمردانش را شامل می‌شود. دو مفهوم ایرانی‌گری و تجددخواهی را به‌عنوان ایدئولوژی خود برگرفتند و با استفاده از قدرت نیرومند دولت مرکزی، به ساخت آمرانه هنر و ادبیات پرداختند.

هوشیار (۱۴۰۱) در تحقیقی با عنوان «بازتعریف صنایع‌دستی معاصر ایران با رویکرد آینده‌پژوهی» به وضعیت آینده‌های پیش روی صنایع‌دستی ایران با روش کتابخانه‌ای و دلفی پرداخته است. نتیجه این تحقیق به دست آمدن ۶ مفهوم کسب مهارت‌های فردی و آموزشی، استفاده از فناوری‌های روز، انعطاف‌پذیری و روحیه رقابت، درک شرایط معاصر و نیازهای جامعه، توجه به نیازهای مادی و معنوی انسان معاصر و شناخت سنت‌ها و احترام به ارزش‌ها است که از ترکیب آن‌ها ۴ سناریو به این شرح تولید شده است: چشم دل بازکن که جان بینی، فلک را سقف بشکافیم و طرحی نو دراندازیم، دیگران کاشتند و ما خوردیم و رهرو آن است که آهسته و پیوسته رود.

ادلمن^۱ (۲۰۲۳)، در اثری با عنوان «نقش محوری هنر در سیاست» درصدد بررسی این موضوع است که چگونه آفرینش‌های هنری، برداشت‌های سیاسی را شکل می‌دهند؟ وی استدلال می‌کند که تصورات سیاسی، زبان و کنش‌ها چاره‌ای جز این ندارند که مبتنی بر تصاویر و روایت‌های برگرفته از ادبیات، نقاشی، تلویزیون و سایر گونه‌های هنری باشند. هنر به باور او داستان‌واره‌ها، الگوها، تصاویر و روایت‌هایی را در اختیار سیاست‌گذاران قرار می‌دهد تا به‌واسطه آن به رویدادهای سیاسی معنا ببخشند. ایلدمن درنهایت راه‌های متفاوتی را به بحث می‌گذارد که هنر از طریق آن‌ها می‌تواند اقدامات و ادراکات سیاسی را شکل دهد که از یک‌سو تفاوت، تنوع و دموکراسی را ترویج کند و از سوی دیگر آن را سد نماید.

سلطانی نسب و ناظمی اردکانی (۱۴۰۲) در پژوهشی با عنوان «آینده‌نگاری صنایع

فرهنگی ج.ا.ا. در چارچوب اقتصاد مقاومتی» به بررسی آینده‌های محتمل صنایع فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در چارچوب اقتصاد مقاومتی پرداخته‌اند. آن‌ها با تحلیل مصاحبه‌های ۳۲ نفر از خبرگان، ۴۷ مقوله به‌عنوان پیشران این حوزه استخراج نمودند. در نهایت با تعیین عدم قطعیت‌های کلیدی، چهار سناریو شامل مرغ دریایی، مرغ لجن خوار، نهنگ به گل نشسته و دلفین در قفس به دست آوردند.

کاترین ناهیدی^۱ (۲۰۰۳)، در اثری با عنوان «سیاست‌های فرهنگی هنر در ایران؛ مدرنیسم، نمایشگاه‌ها و تولید هنری» به مطالعه هنر ایرانی از منظر مدرنیته پرداخته است. در این کتاب، چگونگی انعکاس گفتمان غرب‌زدگی بر تولید هنری و نقد هنر بررسی می‌شود؛ گفتمانی که بنیادی‌ترین نقد بر نحوه اقتباس از مدرنیته غربی در ایران است و سرانجام بستری شد برای پروراندن مفهوم ضداستعماری مدرنیته‌ی هنری ایرانی که هنرمندان و ناقدان آن را به‌مثابه‌ی دیگری‌شاخصی، در برابر مدرنیته‌ی استعماری غربی، مجسم کرده بودند. در این کتاب، کاترین ناهیدی هنر مدرن ایرانی را باهدف یافتن تفسیری سیاسی و سیاقی از مدرنیسم، بازبینی می‌کند. ناهیدی بر مبنای تحقیق میدانی، مصاحبه‌ها و بررسی شواهد تاریخی گسترده، از دهه‌ی ۱۹۵۰ م، تاریخی از تولید هنر مدرن فراهم آورده است که واسطه‌های سیاسی را در پس فرآیندهای تاریخ‌نگاشت هنر آشکار می‌کند. ناهیدی، با دادن نقشی کلیدی به تاریخ هنر پسااستعماری، نشان می‌دهد که چطور از مدرنیته‌ی هنری ایرانی استفاده شد تا به مفاهیم ضداستعماری و ایده‌هایی درباره‌ی هویت ملی ایرانی پرداخته شود.

باحب قدسی و همکاران (۱۴۰۴) در تحقیقی با عنوان «آینده‌پژوهی سیاست‌گذاری هنر در نهادهای حاکمیتی ایران در افق ۱۴۲۰ ه.ش با روش تحلیل ساختاری اثرات متقابل» به بررسی پیشران‌های تأثیرگذار بر آینده حوزه هنر با روش میک مک پرداخته‌اند. یافته‌ها حاکی از آن است که پیشران‌های کلیدی این حوزه از این‌قرار هستند: کنشگری هنرمندان، آموزش هنر، نظارت و مداخله‌گری و لغزندگی سیاست‌گذاری ارزشی، هنر موردحمایت دولت و هنر و فناوری‌های نوین.

از بررسی و مطالعه این پژوهش‌ها به اهمیت آینده‌پژوهی، آینده‌نگری و آینده‌نگاری در حوزه سیاست‌گذاری‌های فرهنگی و هنری پی می‌بریم و اینکه متولیان و دست‌اندرکاران فرهنگی باید در دنیای متلاطم کنونی برای برنامه‌ریزی‌های فرهنگی حتماً از طریق روش‌های علمی و آینده‌پژوهانه نسبت به پیش‌بینی آینده و حتی ساخت آینده اقدام کنند تا در مواجهه با شرایط متلاطم آینده با متغیرهای متعدد و متناقض، دچار بحران عدم شناخت

و ابهام نشوند. آنچه مشخص است اینکه حوزه آموزش‌های فرهنگی و هنری بخش مهمی از سیاست‌گذاری فرهنگی است که باید مورد توجه جدی سیاست‌گذاران و متولیان فرهنگی قرار گیرد و این پژوهش قصد دارد به این مهم بپردازد.

مبانی نظری پژوهش

سیاست‌گذاری فرهنگی به‌نوعی برنامه‌ریزی کلان-محور است که فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی جامعه را در جهت تحقق بخشیدن به اهداف، سازمان‌دهی می‌کند. اعمال این سیاست‌ها از سطح قانون‌گذاری گذشته و به معنای نوعی اعمال قدرت دولت یا حکومت به‌منظور اصلاح و بهبود و یا ایجاد دگرگونی در باورها، اعتقادات و رفتارهای فرهنگی است؛ بنابراین از آنجایی که دولت از همه ظرفیت‌های تشویقی و تنبیهی خود برای تحقق این سیاست‌ها و برنامه‌ها برخوردار است، بررسی این سیاست‌ها اهمیت بسیاری دارد (ذکایی و شفیع، ۱۳۸۹: ۱). هدف از سیاست‌گذاری فرهنگی آن است که فرهنگ به مدد اشکال سنتی چون موزه، کتابخانه و تئاتر در دسترس مردم قرار بگیرد. از این رو تأکید بر عرضه است و هدف افزایش مصرف فرهنگی است. مراکز فرهنگی مثل خانه‌های فرهنگ نشانگر چنین سیاستی هستند (پهلوان، ۱۳۸۲: ۱۵ و ۱۶).

سیاست‌گذاری فرهنگی در امتداد سیاست‌ها و برنامه‌ریزی‌های دولت به‌عنوان بالاترین مرجع قانون‌گذاری و قدرت در یک ناحیه جغرافیایی مشخص است (Orum, 2001). بر اساس تعریف ویراز دولت، خصوصیت اساسی دولت مدرن را اعمال انحصاری کاربرد مشروع زور یا قدرت فیزیکی در یک قلمرو مفروض می‌داند. این انحصار به دولت قدرتی می‌دهد که هیچ‌کدام از نهادها یا کارگزاری‌ها در جامعه مدرن آن را ندارد.

حدس (۲۰۰۱) و راولز (۱۹۹۶)^۱ از مواضع مشابهی به بیان تعاریف خود از دولت پرداخته‌اند. از این دیدگاه، سیاست‌گذاری فرهنگی نه‌تنها عاری از قدرت در بیان جامعه‌شناسی سیاسی نیست، بلکه همچنین به‌طور ضروری برخاسته از روابط قدرت است و از طریق این چنین سیاست‌هایی همراه با ایدئولوژی حاکم، تبعیت مردم را به همراه دارد، همچنین به بازتولید مناسبات قدرت منجر می‌گردد. بارکر در این باره بیان می‌کند که در اینجا فرهنگ تنها موضوع ابرازها و آگاهی‌ها نیست، بلکه فعالیت‌های نهادی و امور اجرایی توافقات فضایی هستند؛ لذا فرهنگ در این خوانش در قالب دولت‌مندی درک می‌گردد (Barke, 2004).

اعمال سیاست‌های فرهنگی دولت، با استفاده از ابزارهای متفاوتی انجام می‌شود. آلتوسر استدلال می‌کند قوانین، مدارس، رسانه‌ها و مواردی از این نوع که تلاش‌های جدی در اعمال سیاست‌گذاری فرهنگی، فرهنگ‌سازی و تداوم آموزه‌های فرهنگی از سوی دولت‌ها هستند، ضمن درونی‌سازی الگوهایی برای فهم تفسیر و معناپذیری جنبه‌هایی از حیات اجتماعی در افراد، به باور و حفظ ساختار موجود قدرت نیز می‌انجامند. بر این اساس است که سیاست فرهنگی، در دستور کار اغلب نظام‌های سیاسی قرار گرفته است. آنان با فرض این که فرهنگ ماهیتی سیال و منعطف دارد، همواره تلاش نموده‌اند که با مداخلات خود در این حوزه آن را نیز همچون سیاست، اقتصاد و اجتماع با خود همراه کنند و این‌گونه تعادل‌های مداومی را به نفع خود در سطوح مختلف نظام فرهنگی جامعه ایجاد کنند (ماندی، ۱۳۸۳: ۶۴).

لذا دولت‌ها بنا به ماهیت خود، از قدرت و توان کافی برای اعمال سیاست در حوزه فرهنگ برخوردارند. آن‌ها از یک‌سو از کاربرد انحصاری قدرت مشروع برای تدوین، تنظیم و اعمال سیاست برخوردارند و از سوی دیگر به دلایل و اهداف کافی و لازم نیز برای اعمال چنین امر مهمی مجهز هستند. لذا دولت‌ها تلاش داشته‌اند ارزش‌ها و هنجارهای جوامع تحت امر خود را شکل داده و متأثر سازند. مداخله دولت در حوزه‌های فرهنگی، تحت تأثیر ملاحظات سیاسی او در تلاش برای تداوم فرهنگ است. به‌علاوه مبرهن است که این‌گونه تلاش‌ها می‌تواند باهدف برجسته‌سازی یا تقویت جایگاه کشور در تاریخ، یا در نظام جهانی و یا صرفاً گسترش ارزش‌ها و نمادهای آن به خاطر خود آن فرهنگ باشد. بر این مبنا، دولت‌ها دست به مداخله و تعدیل آشکار یا پنهان در حوزه‌های فرهنگی می‌زنند. از آنجایی که آموزش به‌عنوان سنگ زیربنای حوزه فرهنگ و هنر محسوب می‌شود دارای جایگاه مهمی در سیاست‌گذاری فرهنگی است و دولت‌ها و متولیان فرهنگی حاکمیت سعی دارند تا با جهت‌دهی به این نوع آموزش‌ها و سیاست‌گذاری آن، آینده فرهنگی و هنری کشور را بر اساس اهداف و خواسته‌های خود رقم زنند.

روش پژوهش

پژوهش پیش‌رو، تحقیقی است باهدفی کاربردی که از روش پیمایش استفاده کرده است. جمعیت آماری این پژوهش شامل خبرگانی است که در محیط‌های علمی و اجرایی و اداری (در سطح وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و مجموعه‌های وابسته به‌عنوان

نهاد سیاست‌گذار و مجری سیاست‌های آموزشی فرهنگی و هنری) مشغول به فعالیت هستند. این تحقیق در سه مرحله صورت پذیرفته است. در مرحله آغازین برای شناسایی پیشران‌های مؤثر در سیاست‌های آموزشی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در افق ۸ ساله، با خبرگانی که به‌صورت قضاوتی، هدفمند و شبکه‌ای گردآوری شدند، جلساتی به‌صورت کارگاه و سپس مصاحبه (در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و مجموعه‌های فرهنگی و هنری) با معیار اشباع نظری برگزار شد. بعد از انجام کارگاه‌ها و مصاحبه‌ها، مستندسازی یافته‌ها و استخراج پیشران‌ها، برای بررسی اعتبار و قابلیت اعتماد داده‌ها پیشران‌های استخراج‌شده با استفاده از روش دلفی در سه مرحله به خبرگان داده شد و تأیید این افراد را به دست آورد. سپس میزان تأثیرگذاری مستقیم پیشران‌ها بر یکدیگر با ابزار پرسشنامه توسط خبرگان مورد ارزیابی قرار گرفت. در این مرحله خبرگان روابط میان پیشران‌ها را از نمره صفر که بیانگر اثرگذاری بسیار ضعیف تا نمره سه که بیان‌کننده اثرگذاری بسیار قوی است، ارزیابی نمودند. در مرحله بعد داده‌ها توسط نرم‌افزار «میک مک» مورد تحلیل ساختاری قرار گرفتند. خروجی این مرحله محاسبه اثرات مستقیم و غیرمستقیم، متغیرهای وابسته، مستقل و دوجهی است. متغیرهای دوجهی متغیرهایی هستند که به شکل هم‌زمان دارای بیشترین تأثیرپذیری و بیشترین اثرگذاری هستند. در مرحله سوم متغیرهای دوجهی که ورودی نرم‌افزار «سناریو ویزارد» می‌باشند را دوباره به خبرگان داده و از آن‌ها خواسته شد که برای این متغیرها حالات یا ابعادی در نظر بگیرند. بعد از مشخص نمودن حالات و ابعاد پیشران‌ها، شدت و جهت اثرگذاری آن‌ها بر یکدیگر توسط خبرگان سنجیده شد. ترکیب روابط بین ابعاد این پیشران‌ها سناریوهایی است که توصیف‌کننده آینده‌های پیشروی موضوع تحت مطالعه است.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های این پژوهش در سه مرحله ارائه شده‌اند. در مرحله اول برای احصاء دیدگاه‌ها و پاسخ‌ها با ۱۵ نفر از خبرگان موضوع که در زمینه سیاست‌های وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در حوزه آموزش‌های فرهنگی و هنری برای سال‌های متمادی صاحب‌نظر بوده‌اند، مصاحبه به عمل آمد. به‌علاوه از منابع کتابخانه‌ای و اینترنتی نیز استفاده گردید. معیار اشباع نظری به‌عنوان روشی استاندارد برای پایان فرایند گردآوری اطلاعات به کار گرفته شد. قابل‌ذکر است گردآوری اطلاعات به‌صورت دلفی در سه دور انجام شد

که در نهایت به یکسان شدن اطلاعات ختم گردید. اطلاعات خبرگان مشارکت کننده در تحقیق در جدول شماره ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. اطلاعات خبرگان مشارکت کننده

ردیف	جنس	مسئولیت/ حوزه فعالیت	تحصیلات
۱	مرد	مدیرکل دفتر توسعه آموزش های فرهنگی و هنری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	دانشجوی دکتری
۲	زن	معاون نظارت و ارزیابی دفتر توسعه آموزش های فرهنگی و هنری وزارت ارشاد	کارشناسی ارشد
۳	مرد	معاون آموزشی دفتر توسعه آموزش های فرهنگی و هنری وزارت ارشاد- هنرمند گرافیکست- مدرس و کارشناس هنری	کارشناسی ارشد
۴	مرد	مسئول امور آموزشگاه های آزاد هنری کشور	کارشناسی ارشد
۵	مرد	مسئول صدور کارت صلاحیت تدریس مربیان آموزشگاه های هنری کشور- هنرمند نقاش- مربی هنری- مدیر آموزشگاه نقاشی	کارشناسی ارشد
۶	زن	مدرس دانشگاه و مشاور امور آموزشی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	دکتری
۷	مرد	دبیر کارگروه های تخصصی تدوین استانداردهای شایستگی و آموزشی رشته های هنری وزارت فرهنگ و ارشاد- هنرمند عکاس- مدیر هنری آموزشگاه تجسمی و عکاسی	کارشناسی ارشد
۸	زن	مسئول امور هنرستان های هنرهای زیبای کشور- هنرمند حوزه مد و لباس- مربی هنری	کارشناسی ارشد
۹	مرد	مسئول امور آزمون های مهارتی بخش فرهنگ و هنر کشور- هنرمند گرافیکست- مدیر سابق هنرستان هنرهای زیبای اراک	کارشناسی ارشد
۱۰	مرد	مدیر هنرستان موسیقی پسران تهران- هنرمند موسیقی- مربی هنری	کارشناسی ارشد
۱۱	زن	مدیر هنرستان موسیقی دختران تهران- مدیر سابق هنرستان هنرهای زیبای دختران تهران	کارشناسی ارشد
۱۲	مرد	استاد دانشگاه- موسیقی دان- مربی هنری	دکتری
۱۳	مرد	عضو هیئت امنای انجمن موسیقی ایران- عضو هیئت امنای موزه موسیقی ایران- مدیر آموزشگاه موسیقی- رئیس شورای عالی خانه موسیقی- عضو شورای مرکزی نظارت بر آموزشگاه های آزاد هنری کشور- مدرس موسیقی	دکتری

دکتری	دبیر کمیته‌های هنری شورای ارزشیابی هنرمندان کشور- عضو شورای مرکزی نظارت بر آموزشگاه‌های آزاد هنری کشور- عضو هیئت‌امنا انجمن موسیقی ایران	مرد	۱۴
دکتری	عضو فرهنگستان هنر- مدیرکل سابق دفتر موسیقی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	مرد	۱۵

پس از انجام مصاحبه‌ها با خبرگان (ابتدا به صورت یک کارگاه ۲ ساعته و سپس انجام سه دور روش دلفی)، متن مصاحبه‌ها مورد تحلیل تماتیک قرار گرفت. با توجه به اینکه تم‌های استخراج شده بر اساس دیدگاه‌های خبرگان حاضر در جلسه بود، لذا اعتبار یافته‌ها توسط خبرگان تأیید گردید. یافته‌های این مرحله ۳۱ پیشران هستند که در جدول شماره ۲ نمایش داده شده است.

جدول ۲. پیشران‌های تأثیرگذار بر آینده سیاست‌های آموزشی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

آگاهی عمومی جامعه، سواد هنری عمومی	رویدادهای فرهنگی اجتماعی (جشنواره‌ها، مسابقات هنری، فیلم و سریال، تبلیغات و...)
الگوهای مصرف فرهنگی	تحولات جمعیتی (ترکیب جمعیت، مهاجرت، طبقات اجتماعی و...)
هوش مصنوعی	تحولات سبک زندگی (تغییرات سبک زندگی جوانان، شکاف نسلی و...)
پلتفرم‌های دیجیتال آموزش مجازی هنر	هماهنگی و هم‌راستایی دستگاه‌های متولی فرهنگ (ارشاد، صداوسیما و...)
طراحی ساختارهای مدون و نظام‌مند در حوزه نظارت	بحران‌های غیرمترقبه (شیوع بیماری‌های همه‌گیر، تنش‌های سیاسی اجتماعی، جنگ و...)
واقعیت مجازی (AR/VR) و فناوری‌های نوین	تنوع و تکثر ارزش‌ها، اعتقادات و هویت‌ها (مذهبی، ملی)
محدودیت‌های رسمی (اداری و قانونی)	عدالت هنری و فرهنگی (دسترسی مناطق کم برخوردار)
سواد هنری معلمان و مربیان هنری	جهانی‌شدن (تعاملات فرهنگی و هنری و آموزشی بین‌المللی)
درآمد و معیشت خانوار	جایگاه هنر در نظام آموزش رسمی کشور

سرمایه گذاری بخش خصوصی در حوزه هنر و آموزش هنر	وضعیت اقتصادی جامعه (ثبات یا عدم ثبات، تحریم، تورم و...)
تورم و ترافیک قوانین، مقررات و آیین نامه های مربوط	هنر به مثابه شغل (هنر و آموزش هنر به عنوان کسب و کار)
نقش هنرمندان در سیاست گذاری و برنامه ریزی های آموزشی	حمایت دولت (افزایش بودجه، تخصیص اعتبارات مناسب و...)
رویکرد امنیتی به فرهنگ	بازارهای نوین هنر (همچون NFT در هنر دیجیتال)
نقش نهادهای فراقانونی و محدودیت های غیررسمی	سیاست ها و تصمیمات کلان فرهنگی نظام
تعدد نهادهای نظارتی	گفتمان فرهنگی دولت ها
	چالش های نظارت بر آموزش های برخط (آنلاین) و محتوای تولیدی در فضای مجازی

در مرحله دوم خبرگان به بررسی میزان تأثیر هریک از پیشرانها بر همدیگر بر اساس نمره گذاری صفر تا سه در یک ماتریس 31×31 پرداختند. سپس به منظور شناخت پیشرانهای اثرگذار و اثرپذیر و میزان اثرگذاری و اثرپذیری پیشرانها، خروجی این ماتریس توسط نرم افزار «میک مک» تحلیل گردید. نرم افزار «میک مک» جداول و داده ها را به صورت مستقیم و غیرمستقیم مورد تحلیل قرار می دهد. ماتریس اثرات مستقیم (MDI) در جدول شماره ۳ و سپس ماتریس اثرات غیرمستقیم (MII) در جدول شماره ۴ و اشکال و نمودارهای مرتبط با آن ارائه شده است. این جداول نشان دهنده میزان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری پیشرانها بر یکدیگر هستند، با این تفاوت که ماتریس اثرات غیرمستقیم نتیجه تکرار چندباره ماتریس مستقیم برای دستیابی به یافته های باثبات تری در سیستم تحت مطالعه هستند.

جدول ۳. ماتریس اثرات مستقیم

ابعاد ماتریس	تعداد تکرارها	تعداد صفرها	تعداد یکها	تعداد دوها	تعداد سه ها	جمع	درجه پرشدگی
31×31	۲	۲۷۰	۲۲۶	۲۷۸	۱۸۷	۶۹۱	۷۱/۹

جدول ۴. تأثیرگذاری و تأثیرپذیری مستقیم و غیرمستقیم پیشران‌ها

شماره	پیشران‌ها	تأثیرگذاری (مستقیم)	تأثیرپذیری (مستقیم)	خالص مستقیم	تأثیرگذاری (غیرمستقیم)	تأثیرپذیری (غیرمستقیم)	خالص غیرمستقیم
۱	رویدادهای اجتماعی (جشنواره‌ها، کارناوال‌ها، مسابقات هنری)	۶۲	۴۲	۲۰	۱۴۸۴۵۹	۱۰۷۵۵۰	۴۰۹۰۹
۲	تحولات جمعیتی (ترکیب جمعیت، مهاجرت)	۵۱	۶۲	-۱۱	۱۱۹۸۶۷	۱۵۲۹۴۸	-۳۳۰۸۱
۳	تحولات سبک زندگی (تغییرات سبک زندگی جوانان)	۶۰	۶۸	-۸	۱۳۹۸۵۵	۱۶۱۰۲۴	-۲۱۱۶۹
۴	آگاهی عمومی جامعه	۶۱	۶۵	-۴	۱۵۰۳۹۲	۱۵۴۹۷۰	-۴۵۷۸
۵	بحران‌های غیرمترقبه (شیوع بیماری‌های همه گیر، جنگ)	۲۶	۵۳	-۲۷	۶۵۰۲۵	۱۳۱۶۲۸	-۶۶۶۰۳
۶	الگوهای مصرف فرهنگی	۴۹	۶۴	-۱۵	۱۲۲۷۲۰	۱۵۲۳۷۲	-۲۹۶۵۲
۷	هوش مصنوعی	۲۶	۶۰	-۳۴	۷۱۴۲۴	۱۴۲۳۳۳	-۷۰۹۰۹
۸	پلتفرم‌های دیجیتال آموزش هنر	۶۳	۵۳	۱۰	۱۴۹۸۰۱	۱۳۰۵۵۰	۱۹۲۵۱
۹	واقعیت مجازی (AR/VR)	۵۱	۵۴	-۳	۱۲۸۷۱۴	۱۳۷۵۰۵	-۸۷۹۱
۱۰	هم‌آهنگی و هم‌راستایی دستگاه‌های متولی فرهنگ (ارشاد، صداوسیما)	۴۹	۵۱	-۲	۱۲۱۹۲۴	۱۲۹۱۴۹	-۷۲۲۵
۱۱	تنوع و تکثر ارزش‌ها، اعتقادات و هویت‌ها (مذهبی، ملی)	۲۲	۳۳	-۱۱	۵۳۱۱۶	۸۴۳۴۲	-۳۱۲۲۶
۱۲	محدودیت‌های رسمی (اداری و قانونی)	۳۸	۳۲	۶	۹۵۲۳۳	۸۰۴۷۷	۱۴۷۵۶
۱۳	عدالت در توزیع اقلام هنری و فرهنگی (دسترسی مناطق کم برخوردار)	۴۵	۲۸	۱۷	۱۱۳۵۵۸	۷۲۰۴۷	۴۱۵۱۱
۱۴	جهانی‌شدن (تعاملات فرهنگی بین‌المللی)	۴۶	۴۸	-۲	۱۱۴۳۵۵	۱۲۲۳۳۴	-۷۹۷۹
۱۵	جایگاه هنر در نظام آموزش رسمی کشور	۴۶	۲۹	۱۷	۱۱۷۱۲۹	۷۵۴۰۹	۴۱۷۲۰
۱۶	سواد هنری معلمان	۴۵	۴۰	۵	۱۱۷۵۵۷	۱۰۲۴۳۳	۱۵۱۲۴

۱۷	وضعیت اقتصادی جامعه (ثبات، تحریم، تورم)	۴۵	۴۲	۳	۱۰۷۹۹۲	۱۱۲۴۸۹	۴۴۹۷-
۱۸	درآمد خانوار	۲۹	۳۶	-۷	۶۸۳۳۰	۹۴۷۳۴	۲۶۴۰۴-
۱۹	هنر به مثابه شغل (آموزش هنر به عنوان کسب و کار)	۵۳	۵۴	-۱	۱۲۹۸۰۶	۱۳۰۱۰۶	۳۰۰-
۲۰	حمایت دولت (افزایش بودجه، تخصیص اعتبارات)	۴۶	۶۰	-۱۴	۱۱۱۹۹۷	۱۴۷۷۸۷	۳۵۷۹۰-
۲۱	سرمایه گذاری بخش خصوصی	۶۳	۵۰	۱۳	۱۵۰۶۴۵	۱۲۲۹۴۴	۲۷۷۰۱
۲۲	بازارهای نوین هنر (همچون NFT در هنر دیجیتال)	۴۲	۴۶	۴	۹۸۷۹۰	۱۱۸۲۶	۱۳۰۳۶-
۲۳	سیاست‌ها و تصمیمات فرهنگی نظام	۷۵	۶۸	۷	۱۷۴۷۷۵	۱۶۱۰۰۰	۱۳۷۷۵
۲۴	گفتمان فرهنگی دولت‌ها	۶۰	۶۳	-۳	۱۴۵۹۵۴	۱۴۸۴۰۶	۲۴۵۲-
۲۵	تورم و ترافیک قوانین، مقررات و آیین‌نامه‌ها	۴۷	۵۲	-۵	۱۱۸۶۶۹	۱۲۴۵۱۵	۵۸۴۶-
۲۶	نقش هنرمندان در سیاست‌گذاری‌های آموزشی	۶۲	۵۲	۱۰	۱۴۸۴۸۹	۱۲۰۰۳۸	۲۸۴۵۱
۲۷	رویکرد امنیتی به فرهنگ	۶۱	۵۰	۱۱	۱۴۷۶۹۸	۱۱۷۲۰۲	۳۰۴۹۶
۲۸	نقش نهادهای فراقانونی	۴۲	۴۳	-۱	۱۰۵۰۳۲	۱۰۳۷۶۳	۱۲۶۹
۲۹	تعدد نهادهای نظارتی	۳۸	۴۶	-۸	۹۶۱۰۷	۱۰۷۳۷۹	۱۱۲۷۲-
۳۰	طراحی ساختارهای مدون و دقیق در حوزه نظارت	۴۲	۲۶	۱۶	۱۰۵۹۴۶	۶۶۳۴۸	۳۹۵۹۸
۳۱	چالش‌های نظارت بر آموزش‌های برخط (آنلاین) و محتوای تولیدی در فضای مجازی	۵۱	۲۶	۲۵	۱۳۰۰۲۴	۶۳۷۷۵	۶۶۲۴۹
جمع		۱۴۹۶	۱۴۹۶		۳۶۶۹۳۸۳	۳۶۶۹۳۸۳	

در ادامه تحلیل داده‌ها توسط نرم‌افزار میک مک، متغیرهای دوجهی که به شکل هم‌زمان بسیار تأثیرگذار و بسیار تأثیرپذیر هستند، شناسایی می‌شوند. این پیشران‌ها در قسمت شمال شرق نمودار قرار دارند. در تصاویر ۱ و ۲ تعداد ده متغیر دوجهی قابل مشاهده هستند. روابط بین متغیرهای وارد شده در میک مک به صورت گراف‌هایی در تصاویر شماره ۳ و ۴ نمایش داده شده‌اند.

در مرحله سوم بعد از مشخص شدن متغیرهای دوجبهی توسط نرم‌افزار میک مک، از خبرگان درخواست شد که حالات یا ابعاد هر کدام از متغیرهای شناسایی شده را تعیین نمایند. بعد از شناسایی ابعاد هر متغیر، تأثیرگذاری آن‌ها بر یکدیگر از منفی سه تا مثبت سه توسط خبرگان مشارکت‌کننده مورد بررسی قرار گرفت و یافته‌های این ارزیابی به شکل جدول شماره ۵ برای استخراج سناریوها به نرم‌افزار «سناریو ویزارد» داده شد. از ترکیب حالات متفاوت پیشران‌ها، دو سناریو (جدول شماره ۶) با احتمال وقوع قوی استخراج گردید. از میان این دو سناریو سناریوی شماره یک مطلوب و سناریوی دوم نامطلوب تلقی می‌گردد. هر دو سناریو با نمره ۱۷۶ دارای احتمال وقوع بسیار بالایی هستند. سناریوی شماره یک برای آینده سیاست‌های وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در حوزه آموزش‌های فرهنگی و هنری در افق ۸ ساله وضعیت مطلوب‌تری است. در این سناریو بر اساس نقشه مهندسی فرهنگی کشور، گسترش دسترسی آحاد افراد جامعه به فناوری‌های نوین آموزش هنر همچون پلتفرم‌های دیجیتال آموزش هنر، واقعیت مجازی و افزایش استفاده از هوش مصنوعی در این افق زمانی پیش‌بینی شده است. (سند سیاست فرهنگی کشور، اهداف سیاست فرهنگی بند ۵، ۱۳۷۱) در این راستا و جهت توسعه حوزه‌های فرهنگی و هنری، بخش خصوصی می‌بایست نقش خود را افزایش دهد. افزایش نقش بخش خصوصی به صورت حمایت از هنر و هنرمندان، افزایش تعداد و گستره مراکز خصوصی و غیردولتی آموزش هنر و برگزاری رویدادها نمایان می‌گردد. اهمیت سرمایه‌گذاری و تشویق و تضمین حقوق سرمایه‌گذاران برای تأمین نیازهای بخش فرهنگ کشور در اسناد بالادستی همچون اصول سیاست فرهنگ کشور مورد تأکید قرار گرفته است (بیات و جانباز، ۱۳۹۰). برای نیل به وضعیت مطلوب در سیاست‌های آموزش فرهنگی و هنری، کشور ما باید میزان تعاملات خود را در شبکه ارتباطات جهانی افزایش دهد. باید ارتباطات فرهنگی - اجتماعی میان کشور ما و سایر کشورها با استفاده از پیمان‌ها و روابط چندجانبه تقویت گردد. برای نیل به این هدف می‌توان از ظرفیت برندسازی هنر معاصر اسلامی و ملی به عنوان ابزاری در جهت دیپلماسی عمومی و فرهنگی بهره‌گرفت (یزدی، ۱۴۰۴). میزان آگاهی عمومی جامعه و سواد هنری، آموزش‌های هنری و تأثیرات هنر بر نهادهای اجتماعی برای دستیابی به وضعیت مطلوب از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. افزایش آگاهی جامعه، خود را در قالب افزایش احساس نیاز برای انواع هنر و درخواست برای شرکت در دوره‌ها و کلاس‌ها و کارگاه‌های آموزش‌های هنری نمایان می‌سازد. از پیشران‌های کلیدی این

سناریو کاهش رویکرد امنیتی به حوزه فرهنگ و هنر است. تسلط رویکرد امنیتی به فرهنگ و هنر، این حوزه مهم را صرفاً به دستگاه‌های دولتی و تصویب آیین‌نامه‌های اداری و بی‌اثر محدود می‌سازد. هنرمندان و متقاضیان از بیم گرفتار شدن در چرخه‌های گزینش و نظارت، سعی در دوری از حوزه‌های فرهنگ و هنر (به شکل رسمی و اداری) دارند. از سوی دیگر تسلط نگاه امنیتی موجب شکل‌گیری و گسترش مراکز زیرزمینی و غیررسمی آموزش‌های فرهنگی و هنری شده و این حوزه را از گستره نظارت رسمی جامعه خارج می‌سازد (خبرآنلاین، ۱۴۰۳/۰۵/۰۶؛ خبرگزاری مهر، ۱۳۹۲/۱۰/۱۸).

از پیشران‌های بسیار با اهمیت این سناریو، شرایط بهبود اقتصادی است. رابطه‌ای دوطرفه میان رونق اقتصاد و اعتلای حوزه فرهنگ وجود دارد (صیادی و اردکانی، ۱۳۹۳؛ مسعودی نیا و همکاران، ۱۴۰۰). بهبود اقتصادی با کاهش رویکرد امنیتی به هنر، اقبال عمومی جوانان را به هنر و حوزه‌های هنری افزایش می‌دهد. از نظر خبرگان مشارکت‌کننده در این تحقیق، این شرایط معمولاً در گفتمان فرهنگی دولت‌های با نگاه باز فرهنگی (موسوم به اصلاح‌طلب) امکان تحقیق بیشتری پیدا می‌کند.

جدول ۵. وضعیت پیشران‌های کلیدی و ابعاد آن‌ها

ردیف	متغیر کلیدی	ابعاد
۱	A: سیاست‌های فرهنگی نظام	A۱: نقشه مهندسی فرهنگی کشور
		A۲: اصول سیاست فرهنگی کشور
۲	B: فناوری‌های نوین آموزش هنر (فضای مجازی، پلتفرم‌های آموزش هنر، هوش مصنوعی، بازارهای نوین هنر)	B۱: گسترش دسترسی آسان به آموزش هنر و فرهنگ و کاهش تأثیر سیاست‌های رسمی در این حوزه
		B۲: محدود کردن دسترسی‌های عمومی به فناوری‌ها و فضاها و رسانه‌های نوین
۳	C: بخش خصوصی	C۱: افزایش نقش بخش خصوصی در روند آموزش‌های هنری و فرهنگی و کاهش نقش حاکمیت
		C۲: کاهش نقش بخش خصوصی در فرایند آموزشی هنر و فرهنگ

D۱: افزایش تعاملات فرهنگی و هنری و آموزشی بین‌المللی	D: جهانی شدن	۴
D۲: کاهش تعاملات فرهنگی و هنری و آموزشی بین‌المللی		
E۱: موافقت و همراهی با توسعه آموزش‌های هنری و فرهنگی (افزایش آگاهی)	E: آگاهی عمومی جامعه	۵
E۲: تداوم و استمرار وضعیت موجود (کاهش آگاهی)		
F۱: تقویت سیاست‌های توسعه محور در حوزه آموزش‌های فرهنگی و هنری (افزایش نقش هنرمندان)	F: نقش هنرمندان در سیاست‌گذاری‌های آموزشی	۶
F۲: تداوم و یا تنزل وضعیت موجود (کاهش نقش هنرمندان)		
G۱: تقویت سیاست‌های محدودکننده در حوزه آموزش‌های فرهنگی و هنری (افزایش رویکرد امنیتی)	G: رویکرد امنیتی به فرهنگ (نقش نهادهای فراقانونی، تعدد نهادهای نظارتی، تورم قوانین)	۷
G۲: تداوم و استمرار وضعیت موجود (کاهش رویکرد امنیتی)		
H۱: تطابق سیاست‌ها با تحولات جامعه و اقبال جوانان به توسعه آموزش‌های فرهنگی و هنری	H: تحولات سبک زندگی جوانان و تحولات جمعیتی	۸
H۲: عدم تطابق سیاست‌ها با تحولات جامعه و اقبال جوانان		
I۱: نگاه باز به حوزه فرهنگ و سیاست‌های فرهنگی و آموزشی (اصلاح‌طلبان)	I: گفتمان فرهنگی دولت‌ها	۹
I۲: نگاه بسته و محدود به حوزه فرهنگ و سیاست‌های فرهنگی و آموزشی (اصولگرایان)		
J۱: اقبال خانواده‌ها به آموزش‌های فرهنگی و هنری (بهبود اقتصادی)	J: اقتصاد جامعه و معیشت خانوار	۱۰
J۲: عدم اقبال خانواده‌ها به آموزش‌های فرهنگی و هنری (رکود اقتصادی)		

Classify variables according to their influences

Rank	Variable	Variable	Variable
1	23 - D23	23 - D23	23 - D23
2	4 - D4	4 - D4	4 - D4
3	24 - D24	24 - D24	24 - D24
4	1 - D1	1 - D1	1 - D1
5	27 - D27	27 - D27	27 - D27
6	25 - D25	25 - D25	25 - D25
7	19 - D19	19 - D19	19 - D19
8	3 - D3	22 - D22	3 - D3
9	22 - D22	30 - D30	22 - D22
10	26 - D26	26 - D26	26 - D26
11	2 - D2	31 - D31	2 - D2
12	30 - D30	3 - D3	30 - D30
13	21 - D21	2 - D2	21 - D21
14	31 - D31	21 - D21	31 - D31
15	12 - D12	12 - D12	12 - D12
16	13 - D13	29 - D29	13 - D13
17	29 - D29	13 - D13	29 - D29
18	6 - D6	14 - D14	6 - D6
19	14 - D14	8 - D8	14 - D14
20	8 - D8	6 - D6	8 - D8
21	17 - D17	17 - D17	17 - D17
22	15 - D15	15 - D15	15 - D15
23	7 - D7	7 - D7	7 - D7
24	18 - D18	10 - D10	18 - D18
25	10 - D10	18 - D18	10 - D10
26	20 - D20	20 - D20	20 - D20
27	9 - D9	9 - D9	9 - D9
28	16 - D16	28 - D28	16 - D16
29	28 - D28	16 - D16	28 - D28
30	11 - D11	11 - D11	11 - D11
31	5 - D5	5 - D5	5 - D5

تصویر ۵. رتبه‌بندی پیشران‌ها بر اساس میزان تأثیرگذاری

جدول ۶. سناریوهای با احتمال وقوع قوی

ردیف	متغیرهای کلیدی	سناریوی شماره یک	سناریوی شماره دو
۱	سیاست‌های فرهنگی نظام	A۱	A۱
۲	فناوری‌های نوین آموزش هنر (فضای مجازی، پلتفرم‌های آموزش هنر، هوش مصنوعی، بازارهای نوین هنر)	B۱	B۲
۳	بخش خصوصی	C۱	C۲
۴	جهانی‌شدن	D۱	D۲
۵	آگاهی عمومی جامعه	E۱	E۲
۶	نقش هنرمندان در سیاست‌گذاری‌های آموزشی	F۱	F۲
۷	رویکرد امنیتی به فرهنگ (نقش نهادهای فراقانونی، تعدد نهادهای نظارتی، تورم قوانین)	G۱	G۲
۸	تحولات سبک زندگی جوانان و تحولات جمعیتی	H۱	H۲
۹	گفتمان فرهنگی دولت‌ها	I۱	I۲
۱۰	وضعیت اقتصادی جامعه و معیشت خانوار	J۱	J۲

نتیجه‌گیری

هنر همچون نهادی اجتماعی به‌عنوان نیرویی اثرگذار و مولد می‌تواند زندگی اجتماعی را شکل دهد. هنر از عناصر مقوم فرهنگی جامعه است که گسترش آن می‌تواند موجب اعتلای فرهنگی جامعه اسلامی ایران شود (مجلس شورای اسلامی، ۱۳۷۸: ۱). برای نیل به اعتلای فرهنگی کشور، برنامه هفتم توسعه (۱۴۰۳) آینده‌پژوهی روندهای سبک زندگی جامعه ایران، شناسایی تحولات فرهنگی-ارتباطی و همچنین انتشار یافته‌های آن را ضروری دانسته است. در این زمینه با توجه به اهمیت برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری کلان فرهنگی کشور، پژوهش حاضر اقدام به آینده‌پژوهی سیاست‌های وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در حوزه آموزش‌های فرهنگی و هنری نمود. لذا ابتدا ادبیات موضوع در حوزه سیاست‌گذاری در فرهنگ به‌عنوان چارچوب کلی پژوهش در فرهنگ مورد بررسی قرار گرفت. سپس برای روشن شدن مسئله و طریقه انجام پژوهش، در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی یک کارگاه با حضور خبرگانی که در حوزه سیاست‌های آموزشی از تجربه فراوانی برخوردار بودند انجام شد. بعد از انجام کارگاه، با این افراد مصاحبه به عمل آمد. بعد از پیاده‌سازی متن مصاحبه‌ها و تحلیل آن‌ها ۳۱ متغیر به‌عنوان پیشران‌های

مؤثر در این حوزه شناسایی گردید. پیشران‌های موردنظر با نرم‌افزار «میک مک» مورد تحلیل قرار گرفت و ۱۰ متغیر به‌عنوان پیشران کلیدی انتخاب گردید. برای هرکدام از این پیشران‌ها، ابعادی در نظر گرفته شد و اثرات متقابل آن‌ها با نرم‌افزار «سناریو می‌زارد» مورد ارزیابی و تحلیل قرار گرفت. خروجی این مرحله دو سناریو با احتمال وقوع قوی بود.

از این دو سناریو، از دیدگاه خبرگان موضوع سناریوی اول وضعیت مطلوب‌تری برای سیاست‌ها و سیاست‌گذاری‌های آموزشی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ترسیم می‌کند که نام این سناریو را «هنر نزد ایرانیان است و بس» نهادیم. سناریوی دوم تداوم وضع موجود و سیر قهقراپی را در پی دارد و وضعیت نامطلوبی برای سیاست‌های آموزش هنر در کشور است که نام آن را «هنر خوار شد جادویی ارجمند» گذاشتیم. در سناریوی اول ترکیب بهبود وضعیت اقتصاد کشور، افزایش تعاملات کشور با سایر کشورها و ارتباطات میان فرهنگی، تغییر دیدگاه دستگاه‌های نظارتی و امنیتی به فرهنگ و هنر و رقیق شدن نگاه امنیتی به این حوزه، افزایش نقش بخش خصوصی و سرمایه‌گذاری این بخش در هنر همراه با گسترش دسترسی مردم به فناوری‌های نوین آموزش هنر، همراه با گفتمان رسمی فرهنگی که معتقد به بازبودن این حوزه و لزوم انجام تغییرات و دگرگونی و تحول

جدول ۷. دو سناریوی مطلوب و نامطلوب

وضعیت اقتصادی	وضعیت دولت‌ها	سیک زندگی و تحولات جمعیتی	رویکرد امنیتی و نهادهای فراقانونی	نقش هنرمندان	آگاهی عمومی	جهانی‌شدن	بخش خصوصی	فناوری‌های نوین	سیاست‌های فرهنگی نظام
بهبود	نگاه باز	تطابق سیاست‌ها با تحولات	کاهش رویکرد امنیتی	افزایش نقش	افزایش آگاهی	افزایش تعاملات	افزایش نقش	گسترش دسترسی آسان به آموزش	نقشه مهندسی فرهنگی سناریوی مطلوب (هنر نزد ایرانیان است و بس)
رکود	نگاه بسته و محدود	عدم تطابق سیاست‌ها با تحولات	افزایش رویکرد امنیتی	کاهش نقش	کاهش آگاهی	کاهش تعاملات	کاهش نقش	محدود کردن دسترسی‌های عمومی	نقشه مهندسی فرهنگی سناریوی نامطلوب (هنر خوار شد جادویی ارجمند)

در زندگی اجتماعی است، وضعیت مطلوبی برای رشد و تعالی حوزه فرهنگ و هنر کشور فرض شده است؛ اما در سناریوی دوم به دلیل بی‌توجهی به وضعیت اقتصاد کشور، سنگینی نگاه امنیتی به حوزه هنر و فرهنگ، کاهش نقش هنرمندان و بخش خصوصی، تداوم روندهای موجود در روابط و تعاملات خارجی کشور، وضعیت نامطلوبی برای گسترش و اعتلای سیاست‌های آموزش هنر بیان شده است. وجود نگاه امنیتی به فرهنگ در پژوهش‌هایی همچون پژوهش قاضی‌نوری و همکاران (۱۳۹۷): ۳۲ و سبکتکین و همکاران (۱۴۰۰) مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج این تحقیقات نشان می‌دهد نگاه غالب در حوزه فرهنگ، دیدگاهی امنیتی است، لذا تداوم این نوع نگاه تحقیق سناریوی دوم را محتمل‌تر می‌داند.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.

منابع و مأخذ

ایدلمن، ماری (۱۴۰۱). نقش محوری هنر در سیاست، ترجمه سهند سلطاندوست، مطالعات هنرهای زیبا، ۳(۹) ۶۵-۷۲.
https://artstudies.sj.tu.ac.ir/article_91868_316037332d94209b85c1fbff01cbfd12.pdf

باحجب قدسی، ساناز، شاهرودی، فاطمه، مطهرنیا، مهدی و بهنام کامرنی (۱۴۰۴). آینده‌اندیشی سیاستگذاری هنر در نهادهای حاکمیتی ایران در افق ۱۴۲۰ ه.ش (با تکیه بر روش سناریو نویسی پتر شوارتز)، جامعه‌شناسی سیاسی ایران، ۴ (۴)، ۱۴۷۶-۱۴۹۵.
 Doi: 10.30510/psi.2024.322935.2910

پدرام، عبدالرحیم و مهدی احمدیان (۱۴۰۰). آموزه‌ها و آموزه‌های آینده پژوهی، تهران، مؤسسه افق آینده پژوهی راهبردی.

پهلوان، چنگیز (۱۳۸۲). درباره توسعه فرهنگی، در توسعه فرهنگی (مجموعه مقالات) گزیده مقالات مجله فرهنگ و زندگی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

ذکایی، محمدسعید و سمیه سادات شفیعی (۱۳۸۹). کالبدشکافی سیاستگذاری فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در حوزه سبک زندگی دختران، فصلنامه انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات، ۶(۲۰)، ۷۷-۱۱۹.
https://www.jscs.ir/article_19756.html

سبکتکین، قربانعلی، حاجبانی، ابراهیم و ایرج حق‌ندری (۱۴۰۰). شناسایی و تحلیل رفتار بازیگران در مسئله هفتم آبان: هم‌گرایی‌ها و واگرایی‌ها، فصلنامه علمی مطالعات راهبردی سیاستگذاری عمومی، ۱۱(۴۰)، ۳۷۸-۴۱۵.
<https://sspp.iranjournals.ir/>

سلطانی نسب، ابراهیم و مهدی ناظمی اردکانی (۱۴۰۲). آینده‌نگاری صنایع فرهنگی ج.ا.ا در چارچوب اقتصاد مقاومتی، فصلنامه نگرش مدیریت راهبردی، ۱(۲)، ۴۹-۸۰.
 Doi:20.1001.1.30605865.1402.1.2.2.5

سلیمانی، علیرضا، حاتم، غلامعلی، سید سعید سید احمد زاویه (۱۴۰۰). سیاست‌های فرهنگی و حکومتی در تبیین ارزش‌های زیبایی‌شناختی هنر و ادبیات ایران پهلوی اول، هنر اسلامی، ۱۸(۴۳)، ۲۸۸-۳۱۰.
 Doi: Dx.dio.org/10.22034/IAS.2021.306877.1736

بیات، مجید و دیان جان‌باز (۱۳۹۰). آسیب‌شناسی مبانی و فرایند سیاستگذاری فرهنگی در جمهوری اسلامی ایران، تهران، قومس.

صیادی، محمد و مهدی ناظمی اردکانی (۱۳۹۳). بررسی وضعیت مولفه‌های اقتصاد فرهنگ در ایران: مقایسه تطبیقی با کشورهای منتخب دنیا و ارائه راهکارهای بهبود وضعیت اقتصاد فرهنگ در کشور، راهبرد فرهنگی اجتماعی، ۳(۴)، ۱۹۱-۲۲۵.
 Doi: 20.1001.1.22517081.1393.3.4.7.4

فاضلی، نعمت‌الله و مرتضی قلیچ (۱۳۹۲). نگرشی نو به سیاست فرهنگی، سیاست‌فرهنگی از دیدگاه مطالعات فرهنگی، تهران، انتشارات تپسا.

قادرنژاد حمامیان، مهدی، امانی، حامد و عبدالله آقائی (۱۴۰۰). تحلیل سیاست‌های دستگاه فرهنگی هنر معاصر ایران با کمک جامعه‌شناسی دین ماکس وبر (مورد مطالعه: رویکرد گالری‌ها)، فصلنامه علمی جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر، ۳(۳)، ۴۴-۶۲.
[HTTPS://DOI.ORG/10.34785/J016.2021.996](https://doi.org/10.34785/J016.2021.996)

قاضی‌نوری، سید سپهر، ملکی‌فر، سیاوش، قانع‌راد، محمدامین و آرش موسوی (۱۳۹۶). شناسایی و تحلیل رویکردهای موجود و مطلوب در صنایع فرهنگی کشور براساس دیدگاه‌های ذینفعان، فصلنامه مطالعات راهبردی

سیاست‌گذاری عمومی، ش ۲۶.

<https://sspp.iranjournals.ir>

قانون پنج‌ساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران همراه با سیاست‌های کلی برنامه هفتم توأم با اولویت پیشرفت اقتصادی توأم با عدالت (۱۴۰۳) گردآورنده: رسول رضایی، تهران، نشر اداری‌ها. شابک: ۳-۱-۹۱۶۵۷-۹۷۸-۶۲۲.

نقشه مهندسی فرهنگی کشور مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی (۱۳۹۱/۱۲/۱۵)

ماندی، سایمون (۱۳۸۳) دیدگاه‌های اروپایی سیاست فرهنگی، ترجمه: هادی غبرائی، تهران، دفتر پژوهش‌های فرهنگی.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (۱۳۷۸) سیاست‌های هنرهای نمایشی، طرح‌ها و لوازم.

هوشیار، مهران (۱۴۰۱). بازتعریف صنایع دستی معاصر ایران با رویکرد آینده‌پژوهی، دوفصلنامه علمی هنرهای صناعی ایران، (۱)۵، ۱۹-۳۲. Doi:10.22052/HSI.2022.246481.1030

یزدی، میثم (۱۴۰۴) برندسازی و دیپلماسی هنر معاصر اسلامی، مسائل و روش‌های کنشگران کلیدی در غرب آسیا، پژوهشنامه دیپلماسی فرهنگی، (۱)۲، ۳۸-۸. Doi: 10.22034/CDRJ.2025.511250.1042

Alexa, A.C. (2021). Creative and Critical thinking in an Age of Complexity - Key Skills for Military Commanders. *Land Forces Academy Review*, 26, 87 - 92.

Barker, Chris.(2004) *The Sage Dictionary of Cultural Studies*.

Bell, wendel (2003) *foundations of future studies: History, purposes and knowledge: human science for a new era*. Valume 1, London, transaction publishers.

Bayat, Majid and Janbaz, Dian (2011) *Pathology of the foundations and process of cultural policy-making in the Islamic Republic of Iran*, Tehran, Qoms. **[In Persian]**

Dwivedi, Y. K. Venkitachalam, K. Sharif, A. M. Al-Karaghoul, W. and Weerakkody, V. (2011). "Research trends in knowledge management: analyzing the past and predicting the future". *Inf. Syst. Manage.* 28 (1), 43-5.

Fazeli, Nematollah and Ghlich, Morteza (2013) *A New Approach to Cultural Policy, Cultural Policy from the Perspective of Cultural Studies*, Tehran, Tisa Publications. **[In Persian]**

Ghadernjad Hamamian, Mehdi, Amani, Hamed and Aghaei, Abdullah (2014) *Analysis of the Policies of the Cultural System of Contemporary Iranian Art with the Help of Max Weber's Sociology of Religion (Case Study: Homa Gallery Approach)*, *Quarterly Journal of Sociology of Culture and Art*, 3(3), 62-44. [HTTPS://DOI.ORG/10.34785/J016.2021.996](https://doi.org/10.34785/J016.2021.996). **[In Persian]**

Ghazī Nouri, Seyed Sephehr, Malekifar, Siavash, Ghanei-Rad, Mohammad Amin and Mousavi, Arash (2017) *Identification and analysis of existing and desirable approaches in the country's cultural industries based on the perspectives of stakeholders*, *Quarterly Journal of Strategic Studies of Public Policy*, No. 26. **[In Persian]**

Guess, Raymond (2001). *History and Illusion in Politics*, Cambridge: Cambridge University Press.

Hoshyar, Mehran (1999). *Redefining Contemporary Iranian Handicrafts with a Futures Research Approach*, *Bi-Quarterly Journal of Iranian Industrial Arts*, 5(1), 32-19. Doi: 10.22052/HSI.2022.246481.1030. **[In Persian]**

Mandi, Simon (2004) European Perspectives on Cultural Policy, Translated by: Hadi Ghobraei, Tehran, Cultural Research Office. **[In Persian]**

Milshina, Y., & Vishnevskiy, K. (2018). Potentials of collaborative foresight for SMEs. *Technology Analysis & Strategic Management*, 30(6): 701-717.

Orum Anthony (2001). Introduction to Political Sociology. University of Illinois at Chicago.

Rawelz, John (1996). Political Liberalism, New York, Colombia University Press

Research Center of the Islamic Consultative Assembly (1999) Performing Arts Policies, Plans and Bills. **[In Persian]**

Sayadi, Mohammad and Nazemi Ardakani, Mehdi (2014) Studying the status of cultural economy components in Iran: Comparative comparison with selected countries in the world and presenting solutions for improving the status of the cultural economy in the country, *Cultural and Social Strategy*, 3(4).191-225. Doi: 20.1001.1.22517081.1393.3.4.7.4. **[In Persian]**

The Seventh Five-Year Law of the Islamic Republic of Iran along with the general policies of the Seventh Plan with the priority of economic progress combined with justice (1403) Compiled by: Rasoul Rezaei, Tehran, Administrative Publishing House. ISBN: 3-1-91657-622-978. **[In Persian]**

The Cultural Engineering Map of the Country Approved by the Supreme Council of the Cultural Revolution (15/12/2012). **[In Persian]**

Wiener, M., Gattringer, R., & Strehl, F. (2020). Collaborative open foresight-A new approach for inspiring discontinuous and sustainability-oriented innovations. *Technological Forecasting and Social Change*, 155(1): 119370.

Nahidi, Katrin (2023) The Cultural Politics of Art in Iran Modernism, Exhibitions, and Art Production, Cambridge University Press.

Yazdi, Meysam (1999) Branding and Diplomacy of Contemporary Islamic Art, Issues and Methods of Key Actors in West Asia, *Journal of Cultural Diplomacy*, 2(1), 8-38.

Doi: 10.22034/CDRJ.2025.511250.1042. **[In Persian]**

سایتهای

نگاه امنیتی به هنر بزرگترین اشتباه امنیتی است: خبرگزاری مهر، ۱۳۹۲/۱۰/۱۸.

<https://www.mehrnews.com/news/2210845/>

غلبه نگاه امنیتی در هنر/ عوامل شکل گیری هنر زیرزمینی: خبر آنلاین: ۱۴۰۳/۰۵/۰۶.

<https://www.khabaronline.ir/news/1937256/>

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وظایف و سیاستها

<https://www.farhang.gov.ir/fa/intro/duty>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.